

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Інститут модернізації змісту освіти

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Кафедра міжнародної економіки

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ

ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Кафедра менеджменту видавничо-поліграфічної галузі

ВСЕУКРАЇНСЬКА

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

16 листопада 2018 року

Київ
2018

УДК 339.137(477)(063)
К 64

Організаційний комітет:

Спірін О. М. – доктор педагогічних наук, професор, директор ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України.

Сафонов Ю. М. – доктор економічних наук, професор, заступник директора ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України.

Гуткевич С. О. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Національного університету харчових технологій.

Шеремет О. О. – кандидат економічних наук, доцент, директор ННІ економіки і управління Національного університету харчових технологій.

Киричок Т. Ю. – доктор технічних наук, професор, директор ВПІ НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського».

Ганжуров Ю. С. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту видавничо-поліграфічної галузі ВПІ НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського».

Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації світової економіки: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 16 листопада 2018 р.). – Київ: Національний університет харчових технологій, 2018. – 116 с.

К 64
ISBN 978-966-916-701-9

До збірника матеріалів конференції увійшли тези доповідей, що стали предметом обговорення учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації світової економіки».

Матеріали конференції можуть становити інтерес для наукових працівників, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, а також для всіх, хто цікавиться стратегіями економічного розвитку у інвестиційному вимірі.

УДК 339.137(477)(063)

© Інститут модернізації змісту освіти

© Національний університет харчових технологій

© Національний технічний університет України

ISBN 978-966-916-701-9

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2018

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Герасимова О.В.

ЭЛЕМЕНТЫ ПОЗИНОМИАЛЬНОГО ИСЧИСЛЕНИЯ
И ИХ ПРИМЕНЕНИЕ К ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИМ ЗАДАЧАМ 6

Полякова Я.О., Саладовникова М.С.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ КОНКУРЕНЦІЇ..... 12

НАПРЯМ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Ковальова М.Л.

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ
ТА МІЖНАРОДНА СТАНДАРТИЗАЦІЯ 18

НАПРЯМ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Кернасюк Ю.В.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ
РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА 22

Крилова І.І.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ..... 27

Масюк Ю.В.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР АПК..... 32

Притула А.О., Мельник О.І.

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ ЗАСАДИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ
АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА..... 34

НАПРЯМ 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Базалійська Н.П., Погорілий Б.О.

КОНТРОЛІНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА..... 39

Дем'яненко О.М.

КОНЦЕПЦІЇ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА..... 44

Ільченко Т.В.

РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ АПК..... 48

Полякова Я.О.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД,

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

Саладовникова М.С.

студент,

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ КОНКУРЕНЦІЇ

Огляд теоретичних засад формування концепції конкурентоспроможності підприємства в сучасній економіці набуває особливого значення. Умови функціонування сучасної економічної системи впливають на зміну структури й сутності ринкової бізнес моделі взаємодії учасників економічно-господарських відносин. Сучасний ринок характеризується динамічним розвитком інтенсивності взаємодії між учасниками, постійним впровадженням інноваційних розробок, збільшенням впливу комунікаційних засобів на процес формування конкурентної позиції підприємства. За таких умов, теоретична сутність поняття конкуренції теж не може бути постійною. Відповідно, дослідження питання трансформації теоретичної сутності конкуренції є актуальним, оскільки конкурентоспроможність є основним критерієм успіху підприємства, та основою забезпечення лідерства у довгостроковій перспективі.

Теоретичне поняття і сутність конкуренції досліджувалися численними представниками різних напрямків економічної думки. Основним напрямком думки класичної політичної економіки щодо конкуренції було її уявлення у вигляді сили, що сприяє активізації економічного життя в суспільстві. Надалі класична теорія конкуренції була узагальнена в роботах А. Сміта. Їм розглядався розвиток товарно-

грошових відносин в умовах вільної конкуренції. Відповідно до твердження А. Сміта в економіці вільного ринку окремі індивідууми, керуючись власними інтересами, спрямовуються «невидимою рукою» ринку, а їх дії мимоволі забезпечують здійснення інтересів інших людей і суспільства в цілому [1]. Представники американської школи економіки К.Р. Макконнелл і С.Л. Брю були прихильниками теорії «невидимої руки» А. Сміта, підкреслюючи важливе вплив конкуренції на задоволення споживчих запитів. Однак, крім позитивних моментів, К. Макконнелл і С.П. Брю відзначали і негативний вплив конкуренції на економіку. Конкуренція створювала і одночасно руйнувала баланс цін. Коливання попиту і пропозиції призводило до згортання ряду виробництв і діяльності організацій, наслідком чого була безробіття. Вони приділяють важливе значення відсутності бар'єрів входу і виходу з ринку і приводять своє визначення: «Конкуренція – це наявність на ринку великої кількості незалежних покупців і продавців, можливість для покупців і продавців вільно входити на ринок і залишати його» [4, с. 439]. Британський економіст і політичний діяч Дж. Міль характеризував конкуренцію як закон. Він писав, що «беручи до уваги те, що конкуренція є єдиним регулювальником цін, заробітної плати, ренти, вона сама по собі є законом, який встановлює правила цього регулювання» [3, с. 394]. Тобто, Дж. Мілем були визначені певні закономірності у функціонуванні «невидимої руки» в умовах статичного та динамічного ринку. Найвідоміший австрійський і американський економіст Й. Шумпетер виділив інновації в якості елемента, що формується в процесі конкурентної боротьби між учасниками ринку. При тому, він наголошував на необхідності спрямування зусиль наявних учасників певного ринку на створення монополістичних умов функціонування. Він визначав конкуренцію, як «суперництво старого з новим: нові товари, нові технології, нові джерела забезпечення потреб, нові типи організації» [2, с. 158]. Велике значення конкуренції приділено в роботах австрійського економіста і філософа, лауреата Нобелівської премії Ф. Хайєка. У своїй роботі «Конкуренція як процедура відкриття» він описував непередбачуваність конкуренції. «Конкуренція, – пише він, – являє

цінність тому і тільки тому, що її результати не передбачувані й відмінні від тих, до яких кожен свідомо прагне або міг би прагнути. Крім того, хоча в цілому наслідки конкуренції добродійні, вони припускають розчарування або розлад чийось конкретних очікувань і намірів» [5]. Ф. Хайек розглядав конкуренцію з точки зору теорії ділового циклу. Тобто, формування механізму конкуренції, закономірностей її розвитку та можливості створення монополії залежали від стадії ділового циклу. Таким чином, графічна інтерпретація узагальненої трансформації поняття «конкуренція» у 18-19 ст. представлена на рис. 1.

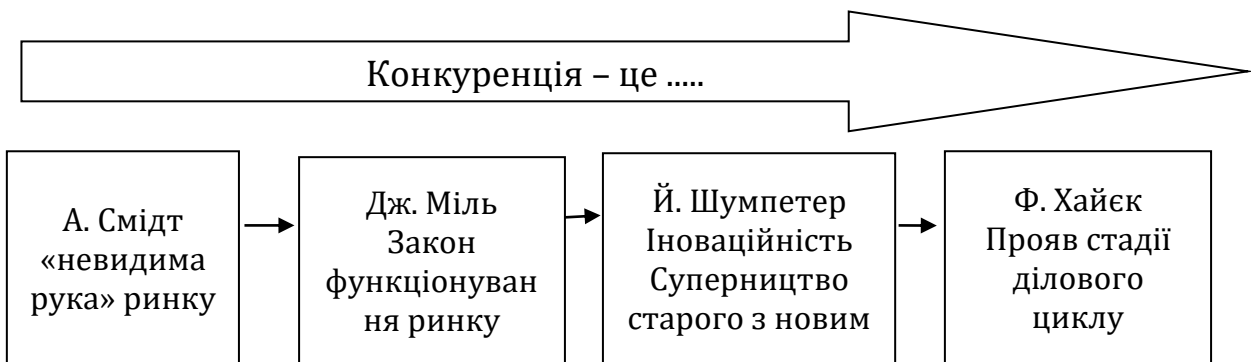

Рис. 1. Узагальнена трансформація теоретичної сутності поняття конкуренція 18-19 ст.

Особливе місце у дослідженнях 20 ст. поняття конкуренція займають праці М. Портера, який сформулював концептуальні засади конкуренції ще в кінці 70-х рр. ХХ ст. [6, с. 215]. Автор описує конкуренцію як найважливіший елемент процвітання і розвитку як підприємства, так і суспільства в цілому. М. Портер прийшов до висновку, що в організації конкуренції беруть участь не тільки підприємства, що займаються виробництвом та реалізацією товарів, робіт та послуг, але й споживачі та постачальники. Теорія М. Портера представлена п'ятьма силами конкуренції, що значно розширює коло суб'єктів, які здійснюють вплив на розвиток ринкової конкуренції [6]. Зміна структурної складової поняття конкуренція призвело й до трансформації її понятійного змісту. Хотілося б відзначити, що

переважна більшість науковців, що досліджували поняття конкуренції у 20 ст. схиляються до думки, що конкуренція – це боротьба чи суперництво, переможцем у якій є той, хто має стійкі конкурентні переваги перед іншими учасниками ринку.

М. Туган-Барановський визначає конкуренцію як «суперництво кількох осіб в досягненні однієї і тієї ж мети. Конкуренти прагнуть витіснити один одного, захопити в своє виняткове володіння те чи інше господарське благо, і тому конкуренція завжди має характер боротьби» [7]. Він писав, що конкуренція має економічну вигоду для споживача. На рівні підприємства конкуренція призводить до активізації внутрішніх процесів, пов'язаних з пошуком шляхів удосконалення технологій, розширення збуту товарів, зниження вартості виробництва. Прихильником цього ж наукового напрямку дослідження є Г.Ф. Шеркевіч, звертаючи увагу на соціальну спрямованість конкуренції: «Громадська думка конкуренції полягає в тому, що забезпечення особистого існування з боку кожного господарства веде до якнайкращого забезпечення інтересів суспільства [8, с. 100]. Г.Ф. Шеркевіч розглядав у якості основних засобів здійснення конкурентної боротьби використання реклами й нових технологій. У свою чергу, А.А. Амбарцумов і Ф.Ф. Стрельников характеризують конкуренцію як «суперництво між учасниками ринкового господарства за кращі умови виробництва, купівлі й продажу товарів» [10, с. 192]. На їх думку основи для створення конкурентних переваг залежать від оптимальної комбінації факторів виробництва та системи розподілу. За дослідженнями Б.А. Райзберга, «конкуренція – це змагання між будь-якими економічними, ринковими суб'єктами, боротьба за ринки збуту товарів з метою отримання більш високих доходів, прибутку та інших вигод» [11]. Я.О. Полякова наголошує на необхідності трансформації певної комбінації конкурентних переваг підприємства у стан лідерства, який характеризується зміною об'єкту концентрації зусиль у сфері конкуренції із зовнішнього ринку у внутрішнє середовище підприємства [9]. Тільки за умов такої трансформації процесу здійснення конкурентної боротьби, коли підприємство починає

конкурувати не із зовнішніми суб'єктами ринку, а всередині себе самого виникає основа для формування лідерства, що є основою забезпечення довгострокового стійкого розвитку підприємства.

Таким чином, структурна складова теоретичної сутності поняття конкуренції зазнала значних трансформацій у період з 20 ст. – по теперішній час. Конкурентна перевага підприємства, визначена у якості основної ідеї спрямування конкурентних зусиль, згодом розглядалась як основа забезпечення максимального прибутку підприємства, який не забезпечував вимог збереження прибутковості у довгостроковому періоді часу. Розвиток подальшої наукової думки наголошує на необхідності визначення ключових факторів успіху підприємства, як комбінації найбільш вагомих конкурентних переваг з метою організації конкуренції всередині підприємства. Тому, найбільш актуальним у сучасний період розвитку ринкових умов є використання концепції лідерства як результуючої категорії, на яку спрямована конкуренція суб'єкту економічних відносин.

Література:

1. Невидима рука. Словники та енциклопедії на Академіку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/econ_dict/18606
2. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку. – М.: Прогрес, 1982. – 401 с.
3. Мілль Дж. Основи політичної економії. Т.1. – М.: Прогрес, 1980, 457 с.
4. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Економікс: Принципи, проблеми і політика: в 2 т. Т. 1 / пер. 16-го англ. изд. М.: ИНФРА-М, 2008, 399 с.
5. Історія економічних вчень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bibliotekar.ru/istoria-economicheskikhucheniy-3/42.htm>
6. Аналіз п'яти сил Портера. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Аналіз_пяти_сил_Портера
7. Піддубна Л. І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління: монографія. – Х.ВД «Інжек». 2007. – 368 с.
8. Шершеневіч Г.Ф. Курс торгового права. Т. II. Товар. Торгові угоди. М., 2005. 412 с.
9. Полякова Я.О. Логіко-семантична основа конкурентних переваг підприємства // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики: Міжн. науково-практ. Конфер. 17-18 листопада 2016р. – Х. ВД «Інжек». – С. 208-212.

10. Амбарцумов А.А., Стерліков Ф.Ф. Економічна теорія в питаннях і відповідях. М.: соціально-політичний журнал, 1996. 208 с.

11. Райзберг Б.А., Лозовський Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Сучасний економічний словник. 2-е видання. М.: Інфа-М, 1998. 280 с.